

Arne Jon Isachsen
Brookings Institution og Handelshøyskolen BI
30. oktober 2003

HVORFOR MANGE AMERIKANERE IKKE LIKER CLINTON

Det var stor stemning da president Bill Clinton besøkte Norge i november 1999. Statsminister Kjell Magne Bondevik uttalte at dette var noe av det gjeveste han hadde vært med på. Og Clinton hilste på folk langs ruten, svippet innom elegante Pascal restaurant på Drammensveien for en uformell kaffe, og sjarmerte alle helt i senk.

Det er sterke meninger her i Washington DC om USAs toogførtiende president. Noen legger vekt på Clintons omsorg for de fattige, og for den solide økonomiske veksten som preget hans presidentperiode. Andre har sterke og negative følelser overfor Bill Clinton. La oss først se nærmere på forhold som klart taler til fordel for USAs forrige president:

- Bill Clinton var president i en lengre økonomisk oppgangsperiode for USA enn noen president før ham – over hundre måneder med uavbrutt vekst. Han presset gjennom frihandelsavtale med Mexico og Canada (NAFTA) og sørget for at Kina kom med i verdens handelsorganisasjon (WTO). Under Clinton ble det over 20 millioner flere arbeidsplasser i USA.
- Mens Bush senior gikk fra borde med et underskudd på statsbudsjettet på nærmere 300 milliarder dollar, overlot Clinton presidentembedet til Bush junior med et nesten like stort overskudd. (For det fiskale året som gikk ut 30. september, var underskuddet på vel 370 milliarder dollar.)
- Under Clinton gikk skattene for de rike opp, og inntektsforskjellene sluttet å øke. Sosiale tiltak trakk i samme retning. Personer som lever på velferd, ble redusert med 60%, fra over 14 millioner til under seks millioner.
- Clintons bidrag til fredsprosessen i Nord-Irland er uomtvistelig. I Kosovo tok han, i samarbeid med NATO, tak i utfordringene og fikk FNs velsignelse etterpå.

Av rufsete tingene på hjemmefronten, som mange amerikanere ikke har lett for å glemme – og enda mindre evne til å tilgi –, kan nevnes tre:

- Bill Clintons oppførsel overfor Monica Lewinsky, en knapt tyve år gammel jente som jobber som frivillig i Det hvite hus. Presidentens øyne faller på henne, og Monicas øyne på ham. Søt musikk oppstår. En grad av intimitet, som de fleste vil betegne som sex, utvikler seg. Forholdet varer ved i over et år. Dette er alvorlig nok. Men krise blir det først når presidenten lyver om det, først for sin familie og sine medarbeidere, og dernest for hele det amerikanske folk, på TV.

- Sin siste fulle arbeidsdag som president, den 19. januar 2001, inngår Bill Clinton en avtale med myndighetene der han erkjenner å ha brutt regler for "professional conduct" i sitt vitnemål i Paula Jones saken – en sak han tidligere hadde gjort opp med Ms. Jones ved å betale 850,000 dollar, som kompensasjon for utilbørlige seksuelle tilnærmelser. Videre aksepterer den utgående presidenten at han mister retten til å praktisere som advokat i Arkansas i fem år og en bot på 25,000 dollar.
- Dagen etter, rett før presidentembetet går over til George W. Bush, benytter Clinton sin mulighet til å gi amnesti til ikke mindre enn 140 personer - uten klarering med justisdepartementet. Mr. Marc Rich som hadde bidratt med store penger til Clintons kampanje, hører med blant de utvalgte. "Herr Rik" som pga. skattefusking og andre ulovligheter hadde flyktet fra USA, kan trygt komme hjem igjen. Tidligere president Jimmy Carter har uttalt at Clintons amnesti til Mr. Rich uten tvil har med tidligere pengegaver å gjøre. "Det er en skam", sier Carter.

Denne listen over Clintons mer eller mindre private saker er ikke særlig ærefull. Men alt er jo relativt. Hvordan kommer Clinton ut sammenlignet med andre? Hva med John F. Kennedy – hans innsats på damefronten var visst heller ikke noe å kimse av. Men det var det ingen som maste med den gang, tidlig på 1960-tallet. Og president Mitterand i Frankrike hadde både elskerinne og datter med henne, uten at dette ødela hans rennome – kanskje snarere tvert imot.

Når det kommer til stykket, at Clinton var en fantastisk politiker, er noe også hans argeste motstandere må innrømme. Og det er vel i første rekke som politiker han skal vurderes? Ja, og her gjør Clinton det godt. I en reportasje i avisen USA Today tidligere i år, under tittelen "Respekten for Clinton er klart økende blant amerikanere", står det bl.a. følgende å lese: "Bill Clinton blir nå rangert som nasjonens tredje beste president (bak Lincoln og Kennedy), i henhold til a fersk CNN/USA TODAY/Gallup undersøkelse".

Men som forbilde og rollemodell er det mange som har intenst mye i mot USAs forrige president. I en samtale med administrerende direktør for et ikke ubetydelig selskap uttalte vedkommende at skandalene i Enron, WorldCom etc. var Clintons skyld. Gjennom sin snuskete atferd, uten snev av moralske anføkkelser, ble det fritt frem for andre å gjøre likedan – til uhemmet å mele sin egen kake. Jeg trodde ørene mine skulle falle av! Hvor blir det av det personlige ansvaret og den enkeltes integritet, undrer jeg. For direktøren mente det hun sa, helt alvorlig.

Den voldsomme aggresjonen - og blant mange hatefulle holdningen – til denne mannen, synes jeg er vanskelig å forstå. Etter å ha lest *The American Dream* av Jim Cullen, utkommet i år, aner jeg konturene av et svar.

Bill Clinton er inkarnasjonen av Den amerikanske drømmen – den fattige og farløse gutten som ved egne krefter når helt til topps. Men som i siste omgang svikter drømmen og derved bedrar oss alle.

På det ytre plan er ikke parallellen til Abraham Lincoln vanskelig å se. Begge kom fra enkle kår. Clinton var farløs – Lincoln var morløs. Begge ble valgt med under halvparten av stemmene. Begge hadde sin advokatpraksis å falle tilbake på.

På det indre – eller det private, moralske planet – er det forskjellene som springer en i øynene. Allerede som 23-åring, i sitt første (men mislykkede) forsøk på å bli valgt til et politisk verv, sier Lincoln at hans største ambisjon eller sterkeste motiv var å få respekt fra sine medborgere.

Denne ambisjonen innfridde Lincoln til fulle. Knappt noen annen amerikaner overhodet nyter mer respekt og ærefrykt enn nettopp Abraham Lincoln. Han levde ut sin American Dream på det ytre plan, uten å bli korrumpert på det indre.

Den puritanske arven fra det 17. århundre hører med i historien om Den amerikanske drømmen. ”Vi kan kalle dere Puritanere”, skrev en engelsk prest en gang tidlig på 16. hundretallet, ”ikke fordi dere er renere enn andre mennesker men fordi dere tror dere er det.” I et samfunn der puritanisme er noe man bekjenner seg til – som nasjon om enn ikke på egne vegne – er den personlige moralen til landets fremste mann ikke lenger en privatsak. Det gjør det så vanskelig – for mange helt umulig – å gi Bill Clinton den tilgivelsen han i siste omgang ba det amerikanske folk om – på TV.